מסורת הש"ס

גמ' ס) ל"ל ואם הביא פסול מפני שהוא שרף והתניא ואם הביא כשר אמר רב יוסף כו' ל"ק **ג)** רש"ק מ"ז וע"ש **ג)** תוס' מו. **ד)** מו"ק ט: פסחים מנ. שבת פ: מגילה יג. ע"ש **ה)** [שתי תיבות הללו ליתא בשום מקום לא בשבת ולא בפסחים] **ו)** ס"ש אנפקטן **ז)** [לעיל פה: לקמן פז.] **רש"י ח)** ל"ל כשר ל"ק **ט)** ל"ל ומייתן **י)** גי' ל"ק מוהל ושמרים וע"ש שאינו יפה לפיכך ל"ל לגגבן **יא)** ל"ל שני שברלשון ל"ק **יב)** מהרש"ק מ"ז ועי' ל"ק **תוס' יג)** לפי דבריהם גרסו ברש"י במתני' ואם הביא פסול ועיין רש"ק **יד)** [בערך גרגר ג'] **טו)** [הערוך ערך גלגל ג']

הגהות הב"ח

(א) גמרא זה היה שני חזר כל"ל ותוס ו' נמחק:
(ב) רש"י ד"ה מפני שהוא שרף מוהל בעלמא ואינו שמן הס"ד ותמ"כ מ"ה הא ר"ש לר' שמעון:
(ג) ד"ה של ריח וכו' רע הס"ד ותמ"כ מ"ה ג' זיתים כו' שלשה לקיטות:
(ד) ד"ה מגרגרו וכו' להתבטל עד דנעשה:
(ה) ד"ה עניו אחר וכו' שיכול הוא לעמוד:
(ו) ד"ה מזיחו וכו' שמן זך הס"ד ותמ"כ מ"ה במין תמרה כמו התמרים כשעורין:
(ז) ד"ה רבי יהודה וכו' אלא מותבו במכתשת היינו מותב דקמני במתני' הס"ד:
(ח) ד"ה השני וכו' אפילו הכי לא אתכשר שני שברלשון:

הגהות

רש"י ד"ה שלשה. שלש לקיטות. כל"ל:
(יעב"ן)
ד"ה רבי יהודה אומר לא היה טורחנן. לשמן ראשון. כ"ל כל"ל:
(רש"ש)
תוס' ד"ה שלשה זיתים. קלרסקא. ל"ל גלוסקאות:
(יעב"ן)

תורה אור

גמ' א) וְכִנְפֵי תֹר נֵעָרָה וְנֵעֶרָה לָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אַחֲשְׁוֵרוֹשׁ מִקֵּץ הְיוֹת לָהּ כְּדָת הַנָּשִׁים שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי כֵּן יִמְלְאוּ יְמֵי מְרוּקֵיהֶן שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֹּר וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בַּבְּשָׂמִים וּבְתַמְרוּקֵי הַנָּשִׁים:
(אסתר ב, יב)
ב) וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:
(שמות כז, כ)

שיטה מקובצת

ס) תיבות והתניא ואם הבא כשר נמחק: **ב)** תיבות נמי הכי נמחק: **ג)** שלשה זיתים כו'. פ"ה דנלקטים בג' זמנים ותימה דא"כ למה ממעט מלקיטתן כאחת תאנה ולא ממעט ג"כ זית לכך נראה דלעולם נלקטים כאחת מיהו יש כאן ג' מיני זיתים הראשונים שהם בראש האילן שהחמה זורחת עליהן תמיד מתבשלים יותר והשניים שלמטה אין מתבשלים כל כך והשלישיים שלמטה אין מתבשלים כל כך: **ד)** תיבת הן נמחק: **ה)** זה היה ראשון כו' באבנים זה היה שני כו' וטען זה היה שלישי: **ו)** למנחות הזית השני: **ז)** זה היה ראשון טוען בקורה ר' יהודה אומר באבנים זה היה שני חזר כו' זה היה שלישי כו': **ח)** והשאר למנחות הזית השלישי: **ט)** זה היה ראשון כו' באבנים זה היה שני חזר כו' זה היה שלישי: **י)** אמרו הזית: **יא)** שני ופרק וחזר וטען: **יב)** זית שני זית שלישי:

מפני שהוא (ג) מוהל שרף. בעלמא ואינו שמן: לרבי שמעון דמטביל בי. הוי שמן ואם הביא טו) פסול: **סטבתא.** שקורין בלשמ"ל: **תניא רבי יהודה [אומר] אנפיקינון.** דמתי במתני' הייגו שמן זית וכו': **שמשיר את השיער.** לפי שהוא בוסר ויש בו כח: **של ריח רע.** שמן שריחו (ג) רע: **מתני' שלשה.** לקיטות יש בזית שלקטין אותו בשלש פעמים ובכל לקיטה יש בו שלשה שמנים: **הזית הראשון.** זיתים שלקטן בראשונה: **מגרגרו בראש** [ט] זית. מניחו להתבשל (ל) דנעשה גרגרין בראש האילן. עניין אחר מלקטן בראש הזית בגובה שבאילן במקום שהזיתים קודמין להתבשל תחילה מפני שהחמה זורחת שם תדיר מ"ר ז"ל: **וכותש.** אותן הגרגרים: **ונותנן בתוך הסל.** כדי שיזוב הלוז שבשמן מעצמו בלא דוחק חוץ לסל והספסולת והשמרים שבשמן נשארין בסל: **זה היה שמן ראשון.** שבליקוט ראשון: **חוזר** [י] **ולוקח.** מה שכתש הגרגרים שנשארו בסל טוענו בקורה בית הבד ומוליא שמנו מה שהוא יוצא עכשיו זהו שמן [יא] שני: **רבי יהודה אומר.** לא היה טוענו בקורה לפי שהיה טוענו [יב] ביתר והיו השמרים יוצאין ומתערבין בשמן אלא באבנים טוענו ומה שיוצא עכשיו זה היה שמן שני: **חזר וטחן.** הגרגרים וטוענן בקורה ומה שיוצא זה שמן שלישי: **מגרגרו בראש הגג.** אותם זיתים פחות מתבשלין כל צורכן באילן אלא שוטחן בראש הגג בחמה כדי לרככן כך שמעתי. עניין אחר מרבותיו ז"ל מגרגרו בראש הגג כלומר מלקט זיתים שבאמצע האילן שאינן בראש הגג [כ] שמלקט זיתים שבאמצע האילן ומניחן בראש הגג כמו אותן שבראש הגג לפיכך קמר: **הזית השלישי.** לוקט זיתים התחתונות לפי שאין החמה זורחת עליהן תדיר אין מתבשלין יפה ומאחר בלקיטתן ומשום הכי עוטנן בבית הבד [כ] [טו]מניחם במעטן עד שילקו שיתרכך קליפתן ושתנו מראיהן ומנגבן בראש הגג [כא] שכשיהיו ביחד במעטן בדוחק יצא מהן [יא] מוהל [כב] ונושרו: **גמ' מגרגרו תנן.** שמניח הזית עד שנתבשלו הגרגרים כל צורכן: **או מגלגלו תנן.** דהיינו נמי שמניחו באילן עד שנתבשלו יפה כגון בילה מגולגלת (שקלין פ"ב מ"ו): **שמן זית.** דכתיב בקרא שמן זית זך כתית (שמות כז)[ב]: **מזיתו.** שיהיו הזיתים באילן עד [כג] שיהיה בהן (ו) שמן: **תמרה.** כשעושין אותו גרוגרות: **רבי יהודה אומר לא היה טוחנו.** לזית ראשון אלא (ז) כותשו: **כותש.** דקתני במתני' מני ר' יהודה היא תוך הסל דקתני במתני' אתאן לרבנן דבריתא ת"ק דר' יהודה: **האי תנא.** דמתני' סבר לה כר' יהודה בחדא בכותש ופליג עליה בחדא בתוך הסל: **מתני' השני שבזית ראשון הראשון שבזית שני שוין.** ומע"ג דשני שברלשון וראשון שבשני שוין למנחות אפ"ה (ח) לא אתי כל [יא]בשני שברלשון למנורה דהא אמרינן בגמ' דלמנורה בעינן כתית ולא היה כתית אלא ראשון שבכל זית [יב](דמתני' דכותש ר"י היא):

גמ'

רש"י כת"י

מפני שהוא שרף. מוהל בעלמא [והיכי] תשיב ליה מתניתין בהדי שמניס פסולים [דמכלל] מקוס שמן קרי ליה: דר' חייא זריק ליה. לאנפקינין דלא [משיב] ליה שמן

ואם הביא פסול מפני שהוא שרף. מוהל בעלמא ולא שמן והיכי תשיב ליה מתני' בהדי שמניס פסולין דמכל מקוס שמן קרי ליה כך פירש בקונטרס ור"ת גרים במתני' ואם הביא כשר [יג] כה]: **זריק** ליה. כלומר לא היה אוכלו אבל לא זורק ממש דסכין אותו שמשיר את השיער ומעדן את הבשר: **שלשה זיתים.** פירש בקונטר' ג' פעמים בשנה מלקטין את הזיתים לפי שאין מתבשלין בבת אחת וקשין דבמס' פאה (פ"א מ"ה) משמע דמייבין בפאה וכל דבר שאין לקיטתו כאחד לא מחייבא בפאה כדאי' ברים כלל גדול (שבת דף סח.) וממעטו תאינה דלא נלקטין כולן כאחת אלא כו] שזה מתבשל יותר מזה כדמפרש ואזיל ובערוך ד)פירש כפירוש הקונטרס דבשלשה זמניס לוקט את הזיתים לפי שאין מתבשלין כולן ביחד וגמ' דבעי מגרגר תנן או מגלגל תנן פירש בערוך מגרגר תנן כלומר לוקט אחד אחד אותן המבושלין או מגלגל תנן שעושה להם סימן שלא יתערבו עם אחריס ומניחם עד שיתבשלו יפה ויתרככו כבילה מגולגלת ובמס' עדיות (פ"ד מ"ו) ומייתי לה בפ' קמא דיבמות (דף טו:) תאנים של זיתים המגולגלין ובפ' אין מעמידין (ע"ז לט:) זיתי קלוסקא המגולגלין פי' טו)זיתים הנמתקים לאכילה נקראין מגולגלין: שוין

שני חזר וטחן וטען זה שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות [ו] השני מגרגרו בראש הגג וכותש ונותן לתוך הסל רבי יהודה אומר באבנים זה שני חזר וטחן וטען זה ראשון טוען בקורה ורבי יהודה אומר באבנים זה שני חזר וטחן וטען זה שלישי הראשון למנורה [ח] והשאר למנחות שלישי עוטנו בבית הבד עד שילקה ומעלהו ומנגבו בראש הגג כותש ונותן לתוך הסל רבי יהודה אומר סביבות הסל זה [ט] ראשון טוען בקורה רבי יהודה אומר באבנים זה שני חזר וטחן וטען זה שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות: **גמ'** איבעיא להו מגרגרו תנן או מגלגלו תנן תא שמע דתניא שמן זית מזיתו מכאן אמרו [י] זית ראשון מגלגלו בראש הזית וכונסו לבית הבד וטוחנו בריחים ונותנו בסלין שמן היוצא ממנו זה היה ראשון טען בקורה שמן היוצא ממנו זה היה שני (יא) וחזר ופרק טחן וטען זה היה שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות וכן זית שני [יב] וזית שלישי עוטנו בבית הבד עד שילקה ומעלה לראש הגג ועושה אותו כמין תמרה עד שיזובו מימיו וכונסו לבית הבד וטוחנו בריחים ונותנו בסלין ושמן היוצא ממנו זה היה ראשון טען בקורה שמן היוצא ממנו זה היה שני פרק חזר וטחן וטען זה היה שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות רבי יהודה אומר לא היה טוחנו בריחים אלא כותשו במכתשת ולא היה טוען בקורה אלא באבנים ולא היה נותנו בסלין אלא לתוך סביבות הסל: [יג] הא גופא קשיא כותש מני רבי יהודה היא תוך הסל אתאן לרבנן האי תנא סבר לה כותיה בחדא ופליג עליה בחדא: **מתני'** [ד]הראשון שבראשון אין למעלה הימנו השני שבראשון והראשון שבשני שוין השלישי שבראשון והשני שבשני והראשון שבשלישי שוין השלישי שבשני והשני שבשלישי שוין השלישי שבשלישי אין למטה הימנו: אף [יד] כל המנחות היו בדין שיטענו שמן זית זך מה מנורה שאינה לאכילה טעונה שמן זית זך מנחות שהן לאכילה אינו דין שיטענו שמן זית זך [ה]ת"ל [ב]זך כתית למאור ואין זך כתית למנחות:

גמ'

מסכת מכשירין
פרק ב' המשך משנה ג'
גִּסְטָרְיוֹת שֶׁיְּשָׁרָאֵל וְנָכְרִים מַטִּילִין לְתוֹכָן, אִם רֹב מִן הַטָּמֵא, טָמֵא. וְאִם רֹב מִן הַטָּהוֹר, טָהוֹר. מֶחֱצָה לְמֶחֱצָה, טָמֵא.

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ו מהלכות מיסורי מזבח הל' יד:
כה ב מיי' שם הלכה ג:
כו ג מיי' פ"ז מהלכות מיסורי מזבח הל' ח:
כז ד מיי' שם הל' ט:
כח ה מיי' שם הלכה י:

פניני רש"י

בבית הבד. בית לעולר זיתים... (נ"מ קיז:)
בבית הבד. בית שהבד בו... (הבב"ש ס"ב סק: ד"ה המוכר)

רבינו גרשום

ואם הביא פסול מפני שהוא שרף זיעה בעלמא ובמתניתין משמע דשמן קא חשיב ליה אלא שאינו מן המובחר: לא קשיא לר' שמעון ב"ר דמטביל ביה שמן הוא: סטבתא אפרסמון תניא רבי יהודה [אומר] שמן ס)המור אונפקינון כבוש. במלח: ג' זיתים. כלומר ג' לקיטות יש בזית ובכל לקיטה יש בה ג' מיני שמנים ומשום כך יש ג' לקיטות שאין זה הזית מתבשל כולו בפעם אחת הזית הראשון הלקיטה הראשונה מגרגרו בראש הזית שהזיתים בראשן קודמין לבשל מפני שהחמה זורחת עליהן תדיר: וכותש אותן הגרגרים ונותן לתוך הסל כדי שיזוב השמן מן הסל בכלי אחר: ר' יהודה אומר סביבות אגני הסל למעלה היה נותנן ולא לתוכו כדי שיקלטו דפני הסל השמרים והפסולת והצלול יזוב ממנו זה שמן ראשון לקיטה ראשונה: חוזר ולוקח מה שכתש. וטוען בקורה. מוציא שמנו: ר' יהודה אומר לא טוען בקורה עדיין אלא באבנים והיוצא משם זה שמן שני וחוזר וטוחן הגרגרים וטוען זה שלישי [השני] מגרגרו בראש הגג כלומר לוקט הזיתים שבאמצע האילן כלומר אותן ששומד בראש גגו ויכול ליטלן. לסימנא קאמר בראש הגג הזית השלישי לוקט אותן שמתחת הזית לפי שאין השמש זורח עליהן הרבה ואינן מתבשלין יפה משום הכי עוטנו בבית [הבד] כלו' משימן בבית הבד בכלי במעטן עד שילקה עד שיריכך קליפתן ושתנה מראיהן: ומעלן ומנגבן בראש הגג לפי כשהיו ביחד בכלי אגב הדוחק יצא מהן (מוה) [מוהל] ונשרו וכותש ונותן וכו': מגרגרו תנן שלוקטו או מגלגלו תנן שמניחו בראש הזית עד שמתבשל יפה יפה: שמן זית מזיתו שיתבשל על האילן יפה יפה ועושה אותו כמין תמרה שמניחו ליבש בדרך שמיבשין התמרים כשרוצין לעשותן גרוגרות: כותש דקתני מתניתין מני ר' יהודה היא תוך הסל דקתני במתניתין אתאן לרבנן דבריתא:

ס) נראה דל"ל תניא ר"י אומר שמן המור הוא אנפקינון כו' ולא שמן זית וכו'.

שיטה מקובצת (המשך)

יג) תיבות הא גופא קשיא נמחק: **יד)** תיבת כל נמחק: **טו)** הביא כשר הס"ד ומה"ד סטבתא אפרסמון שקורין: **טז)** בראש הזית: **יח)** חוזר ולוקח מה שכתש דהיינו הגרגרים: **יט)** שמן השני: **יט)** ביותר והיו: **כ)** הבד כלומר שמניחן: **כא)** הגג שכשהיו: **כב)** ונשרו: **כג)** עד שיתבשלו הס"ד והשאר נמחק: **כד)** אתי שני: **כה)** כשר והשתא ניחא דפריך ארבא דאמר פסול: **כו)** אלא נראה לי שזה: